

SYNVÄRLDEN

Nr 1 2020

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Niclas Ljungberg och Lise-Lott Ljunggren på Forum Vision, sid 5

Konstiga bemötanden finns kvar, sid 10

Internet fortfarande svårt, sid 4

Ges ut i samarbete mellan Synskadades Riksförbund – SRF, Föreningen För Synrehabilitering – FFS och Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Resurscenter syn i Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund, tel 0734-201 603
Lisen Lehman (ansv.utg)
tel 010 473 54 43

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

e-post:

nyasyn@srf.nu

2019 kommer Nya Synvärlden ut med fyra nummer

Manusstopp 2020 (prel):

1/2020: 1 mars

2/2020: 15 maj

3/2020: 15 september

4/2020: 1 december

Tidningen kommer ut på svartskrift och läsbar pdf.

Adressändringar och nya prenumerationer anmäls till kansli@ffss.se.

Skicka gärna ditt bidrag – artikel eller annons – till tidningen på epost. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta ner och redigera insänt material. Annonser går givetvis in obeskurna.

Artiklarna läggs dock oftast in oredigerat och författaren ansvarar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög upplösning. Ställ in högupplöst läge på mobilen! Och skicka bilder separat, alltså inte inkopierade i ett worddokument.

Redaktionen skickar ett varmt tack till alla som medverkat med material i detta nummer!
ISSN 1401-4742

Innehåll

Inledare	3
Landet runt	
SRF-medlemmar tycker internet är svårt	4
Skolföreläsningar på Forum Vision	5
Vad fingrarna ser – kartprojekt för ökad rörlighet	6
Hälsogrupp ska stimulera till rörelseglädje	8
Dans för hälsa	9
Elevkurser riskerar försvinna	9
Forskning	
Psykisk ohälsa beror på arbetslöshet snarare än synnedsättning	10
Konstiga bemötanden är fortfarande vanliga	11
FFS-nytt	12
Kallelse till årsmöte, m.m.	
Konferenser	13
Nordisk kongress, International Mobility Conference	
Bokanmälan	
Därför resulterar pinnräkning i fiasko	14

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Lisen Lehman
tel 010 473 54 43

E-post: kansli@ffss.se

Webbsida: www.ffss.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffss.se och länken "bli medlem!". Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:-
Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

FFS:s brister och möjliga utvecklingsvägar

Just nu är det mycket oro i världen av många olika orsaker. Även inom FFS och i synvärlden känner vi en oro. Dock inte av samma sort.

Vi i FFS styrelse har många tankar kring hur vi ska kunna locka fler medlemmar och varför vi inte får tillräckligt med deltagare till vår konferens. Den förra konferensen fick ställas in på grund av för få anmälningar. För att vi i styrelsen ska kunna göra förändringar och bli bättre och då kunna få fler medlemmar och fler deltagare till våra konferenser gjorde vi en medlemsenkät. Den vill vi passa att presentera när vi har ordet här.

Enkäten skickades ut till samtliga medlemmar och lades ut på facebooksidan. Vi fick in 63 svar. Av de som svarade var 70% medlemmar i FFS. Av de som svarade hade 19% anmält sig till konferensen som tyvärr fick ställas in. Vi frågade varför man inte hade anmält sig till konferensen och det fick vi svar på att det berodde på flera olika anledningar.

En stor del av svaren visade att det berodde på att de inte fick tillåtelse från arbetsgivaren. Några svarade att de inte kände till konferensen, Andra tyckte att innehållet var ointressant och ett fåtal uppgav annan orsak. Det framkom viktiga synpunkter såsom att man ville ha mera utrymme för

workshops och diskussioner på konferenserna. Det fanns också önskemål om ett mer intressant program, men tyvärr gav svaren på enkäten inga förslag på vad som hade varit mera intressant.

Vi frågade också vad får dig att vilja var medlem? Svaren vi fick var att man som medlem får en trevlig tidning. Flera uppskattade möjligheten att söka stipendier för kompetensutveckling. Många svarade att de tycker att FFS är ett nödvändigt forum för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling, viktigt med sammanhållning pga neddragningar och att tillvarata expertisen som finns.

Några svarade att det är viktigt att hålla sig underrättad om vad som händer på området.

De som svarade kunde också ge förslag på förbättring.

Då framkom det att någon önskade sig medlemsförmåner, pensionärsrabatt på tidning och konferenser och någon föreslog ett expertteam att vända sig till vid behov. Flera hade önskat att respektive syncentral hade varit medlem istället för att ha ett enskilt medlemskap. Det framkom även att någon tyckte att det var svårt att bli medlem och det var oklart när man blev medlem, administrationen var "rörig". Tyvärr var det endast 25% som kunde tänka sig att rekommendera medlemskap i föreningen till en vän eller kollega.

Vi vill rikta ett stort tack till alla er som tog er tid att svara på enkäten. Som ni ser har vi mycket att jobba med under 2020, vissa delar får vi i styrelsen sätta oss ner och fundera kring. Bland annat hur vi ska kunna göra föreningen mera attraktiv för professionella som arbetar med personer med synnedsättning och blindhet. Vi får tänka till hur vi kan locka flera medlemmar och hur vi ska nå ut till alla nyanställda inom synområdet.

Styrelsen kommer också att arbeta med att få till en konferens kanske i ett lite annat format än tidigare men där vi försöker ta tillvara de svar vi har fått i enkäten. Konferensen är ju ett tillfälle för professionella inom synområdet att mötas, utbyta erfarenheter, få ny information och inspiration.

Slutligen vill vi slå ett slag för årsmötet den 28/4 på Scandic Continental i Stockholm. Hopplas vi ses där

Styrelsen FFS

SRF-medlemmar tycker internet är svårt

Det är fortfarande svårt för majoriteten av synskadade att använda internet. Ordbehandling är också krångligt. Menar SRF efter en enkätundersökning bland ett knappt hundratal av sina medlemmar.

Svårigheterna ligger både i bristande synskadeanpassning av webbplatser och webbläsare och i gammalmodiga datorer. Samt i bristande kunskaper på grund av alltför lite utbildning på de apparater och program man faktiskt har.

Inte heller hjälpmedelsprogrammen är perfekta. Såväl VoiceOver som Jaws hakar sig ibland.

Men det är ändå surfningen som ställer till de flesta problemen. Text som beskriver bilder saknas ofta. Kodningar stämmer inte alltid. Captcha-funktioner saknar alltsomoftast ljud. Ikryssningsrutor går inte att kryssa i utan mus. Pdf-ar är ofta i form av bilder även om det ser ut att vara text för den som ser.

Många upplever telefon som enklare att använda än dator. Men trots detta är det många som inte vågar sig på det utan fortsätter slåss med datorn. Otvivelaktigt på grund av att det är svårt att få en utbildning på telefon. Emellertid finns det problem där också i form av excentriska kodningar - reguljärt sett kan man till exempel försto-

ra med två fingrar på en telefon - men inte alltid. Pekskärmsmobiler passar inte heller alla.

Många – ungefär hälften uppger sig ha problem som de ovanstående i jobb eller utbildning. Stundom beror då detta på att det finns interna, okompatibla program på arbetsplatsen. Elva enkättagare hade fått avstå från ett jobb på grund av detta eller gå ner i tid.

Önskemålen borde därmed vara lätta att inse: kompatibla system, att webbutvecklare använder de tillgänglighetsmetoder som faktiskt finns, hjälpmedel som hänger med i utvecklingen, och inte minst rehab.

Avslutningsvis kan nämnas att det också behövs omedelbart utbyte i programvaran eftersom Internet Explorer snart försvinner. Och det är vad de flesta har.

Enkäten kan laddas ner från www.srf.nu/rapporter.

SRF:s synlinje erbjuder gratis rådgivning inom synrelaterade frågor. Tel 08-39 90 00 eller på synlinjen@srf.nu.

Dags nominera till ögonvårdspris

SRF:s ögonvårdspriset delas ut till yrkesutövare som gjort betydelsefulla insatser inom ögonområdet. Såväl grundforskning som klinisk eller andra insatser som lett till positiva resultat inom ögonsjukvård och synrehabilitering/habilitering har uppmärksammats under åren.

Prissumman 100 000 kronor utdelas till en eller två enskilda pristagare.

Fri förslagsrätt praktiseras, vilket innebär att det är tillåtet att även föreslå sig själv.

Blankett för förslag finns på <https://www.srf.nu/temasidor/ogonvardspriset/ogonvardspriset-2020/>

I Nya Synvärldens redaktionskommitté

ingår Catharina Henriksson, se Visby (FFS), Stig-Åke Larsson, Rc Syn Örebro (SPSM), Cecilia Ekstrand (SRF) och Eva Nielsen, se Örebro (syncenrtalerna)

Skolföreläsningar på Forum Vision

Den 7 november 2019 genomförde föreningen ForumVison ett seminarie på ICAP i Göteborg där Lise-Lott Ljunggren, rådgivare Resurscenter syn, och Niclas Ljungberg, rådgivare Göteborg, presenterade sina masteruppsatser.

Lise-Lott berättade om sin fältstudie "Jag önskar det kunde vara så mycket bättre" som handlar om assisterande teknik för elever med synnedläggelse i årskurs 1-5. Syftet med studien var att undersöka hur elever med måttlig synnedläggelse i skolår 1-5 använder assisterande teknik, det vill säga hjälpmedel och digitala verktyg, som stöd i lärsituationen.

Resultatet visar att nuvarande stöd inte är tillräckligt. Det behövs en plan för hur ett effektivt stöd kan byggas upp gällande assisterande teknik för elever med synnedläggelse i relation och i samklang med en plan för digitalisering som omfattar alla elever. Pedagoger som undervisar elever med synnedläggelse behöver en verksamhetsnära och konkret stödfunktion som hjälper dem att göra undervisningen tillgänglig för eleverna så att assisterande teknik används på ett ändamålsenligt sätt såväl självständigt som för gemensamt lärande. Studiens resultat är användbara för dem som skall planera och genomföra

T.v. Niclas, t.h. Lise-Lott

undervisning för elever med synnedläggelse i grundskolan samt för de instanser som skall stödja skolhuvudmannen i detta arbete.

Niclas har gjort en intervjustudie "Fungerande stöd i skolan för elever med synnedläggelse – en fallstudie", med fokus på det stöd och de aktörer som finns runt 3 elever i mellanstadiet och en önskan är att identifiera framgångsfaktorer i arbetet runt eleverna. De som är intervjuade är vårdnadshavare, skolpersonal samt personal från Syncentraler och SPSM.

I samtliga tre fall beskrivs i nuläget en fungerande skolgång och ett fungerande stöd. Hur vägen till det fungerande stödet har sett ut och vilka olika aktörer på olika nivåer som varit

och är aktiva är dock olika i de tre fallen. Samverkan mellan de olika aktörerna är central men det råder emellanåt vissa oklarheter kring hur rollfördelningen ser ut mellan t.ex. Syncentral och SPSM. I studien framkommer det att stort ansvar läggs på vårdnadshavare i att vara aktiva i att skapa ett fungerande nätverk runt eleverna och att det inte alltid är självklart vart man kan vända sig. Fortsatt forskning bör, enligt Niclas, fokusera på hur samverkan styrs på huvudmannanivå men även elevernas egna röster bör lyftas fram.

Christina Westerberg och Inger Berndtsson

Uppsatserna kan laddas ner under följande länk: <https://www.uppsatser.se/>

Vad fingrarna ser...

Frihet – det är att själv kunna bestämma när jag vill gå ut och framförallt var jag vill gå. Frihet – är att självständigt kunna upptäcka miljön i min närhet eller likväl i vilken ny stad/plats jag än kommer till. Frihet – är att som skolelev kunna visa min lärare att jag också kan det här med kartförståelse. Frihet – är att kunna åka till en orienteringstävling och mäta mina kunskaper mot likasinnade idrottare. Frihet – är att få möjligheten till allt detta även om jag har en synnedsättning.

Så tänkte vi när vi bestämde oss för att söka pengar från Arvsfonden för snart två år sedan. Glädjande nog fick vi också medel för att jobba med detta, orientering/kartläsning för personer med synnedsättning. VägVisaren

Projektet, som vi kallar VägVisaren är 3-årigt och syftet är att öka den synnedsattes självständighet och även upplevelsen av att få se och upptäcka vad som finns i omgivningen, genom att utveckla kartor som förmedlar just detta. Projektet skall också jobba för att elever i grundskolan skall få samma möjligheter att klara ett godkänt betyg i ämnet Idrott & Hälsa (kartläsningsdelen), som sina seende klasskamrater. Den sista delen handlar om att vi vill

skapa idrotten, Orientering för personer med synnedsättning, något som inte finns idag.

Projektets ägare är Örebro läns Parasportförbund och delaktig från den organisationen är Lennart Jansson, som har över 30 års erfarenhet av arbete med personer med olika funktionsnedsättningar. Projektledare för VägVisaren är Tomas Yngström som tillsammans med sin fru Malin Yngström, som är projektassistent, leder projektet i nära samarbete med Parasportförbundet. Tankarna om att jobba med detta går tillbaka på Tomas pappa, Arne Yngström, som i slutet av 1990-talet jobbade med att skapa idrotten Orientering för blinda och synskadade, som benämningen var då. Han utvecklade den taktila (kännbara) kartan via svällpapper och en värmetrumma (dagens svällpappsmaskin). Han jobbade också fram en prototyp för en vibrationskompass, som aldrig kom att produceras. Idrotten Orientering för blinda och synskadade kom aldrig i mål och vi vill med detta projekt föra Arnes visioner vidare, dock med en anpassning efter dagens teknik.

Projektets tre delar

1) Självständighetsdelen: Att själv kunna hitta och upptäcka nya saker i sin närhet, utan att

behöva boka en ledsagare är en viktig del anser vi. Vi jobbar med att på ett relativt enkelt sätt kunna skapa taktila kartor, som den synnedsatte kan använda sig av.

2) Utbildningsdelen: Att elever i grundskolan skall få samma möjlighet att visa att de kan läsa en karta är för oss en självklarhet. Nu ser det tyvärr inte ut så på många platser runt om i landet. Det här vill vi ändra på genom att förmedla en pedagogik som möjliggör det för en synnedsatt elev att klara orienteringsdelen/kartläsningsdelen och på så sätt få ett godkänt betyg i ämnet Idrott & Hälsa.

3) Idrottsdelen: Att skapa en idrott, Orientering för personer med synnedsättning är den tredje delen i projektet. Här ser vi stora utvecklingsmöjligheter i samband med de tekniska lösningar vi har idéer om. Att få till orienteringstävlingar och motionsmöjligheter runt om i landet är en av framtidsvisionerna, en annan är att Orientering för personer med synnedsättning även kommer med på Paralympics.

Teknisk utveckling

Från början var tanken att kartläsningen skulle ske via en blandning mellan stöd från en mobil enhet och en taktil, kännbar karta. När vi nu en bit in i

Malin och Tomas Yngström

projektet har fått upp ögonen för en tekniskt ny lösning så vill vi genomföra detta mer digitalt. Vi vill använda befintlig teknik och vissa befintliga lösningar men också utveckla våra nya tankar om hur vägledning och upplevelser skall ges till den synnedsatte. Vi har fått bekräftat att våra idéer på hur det skulle kunna fungera i en mobil enhet är görligt, rent tekniskt och vi håller nu på som bäst att hitta vägar för att finansiera detta. Vi kommer parallellt med detta jobba vidare med den taktila kartan, som vi tror är en bra ingång i att förstå vad en karta är och hur den skall tolkas och användas.

Samarbeten

Vi samarbetar på olika sätt med bland annat organisationerna Synskadades Riksförbund, SPRIDA kommunikationscenter, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Syncentralen och Svenska orienteringsförbundet. Dessa medverkar på olika sätt i projektet, bland annat i styrgrupp och referensgrupp.

Målgruppen viktigast

I vår strävan att skapa dessa olika delar av projektet ser vi målgruppen som våra viktigaste samarbetspartners. Vi kan ha en massa idéer men utan feedback från målgruppen själva så blir det ingen utveckling framåt. Ett nära samarbete med flera grup-

per, som innehåller personer med olika typ av synnedsättning, ålder och erfarenheter är därför en väldigt viktig del i projektet.

Text: Tomas Yngström
Foto: Malin Helenius, NA

Konferensen Tactile Reading

i Oslo april 2021 efterlyser presentationer och posters. Se vidare <https://www.statped.no/tactilereading2021>

Hälsogrupp ska stimulera till rörelseglädje

Vi har haft Hälsogruppen pågående under några år och den är nu en fast återkommande aktivitet på Syncentralen i Örebro. Under denna termin deltar 11 personer i gruppen.

Deltagarna är en heterogen grupp av äldre personer med svår synnedsättning, några är blinda. De flesta i gruppen är äldre än 70 år. En person är i trettio årsåldern.

Ramarna och upplägget för gruppverksamheten ser ut så här:

Kurator och sjukgymnast leder gruppen tillsammans. Gruppen träffas 7 gånger per termin, en gång varannan vecka, 1½ timme per gång, i lokal på Syncentralen. Gruppens innehåll är samtal i kombination med kroppsövningar.

Vid synnedsättning är det lätt att balansen försämras, att muskler blir mer spända än nödvändigt, att man blir rörelserädd och att det psykiska måendet och den egna känslan av livskvalité försämras.

Gruppverksamhetens hälsofrämjande målsättning är enligt nedan:

- Träffa andra personer med synnedsättning och få uppleva samhörighet och gemenskap. Samtala om det egna kroppsliga och psykiska måendet.
- Utveckla medkänsla för sig själv och andra.
- Få ökad kroppskänedom och

Siv och Per. Foto Emma Varga.

balans.

- Stimulera till rörelseglädje.

Upplägget när vi ses är att vi inleder med kroppsövningar så att deltagarna får landa i kroppen ”här och nu”, att de får ökad kontakt med egna känslor och vad som är viktigt just nu att ta upp och prata om i gruppen. Vår erfarenhet är att samtalen då blir fokuserade och känslomässigt mer berörande för personen själv och de andra i gruppen.

I gruppsamtalen så är det viktigt för oss ledare att se till

att alla i gruppen blir uppmärksammade och får komma till tals. Vi gör det också tydligt för gruppen att det som sägs när vi träffas stannar inom gruppen. Gruppdeltagarna behöver känna sig trygga att kunna prata om det man vill dela med sig av till övriga i gruppen. Som ledare försöker vi att i så stor utsträckning som möjligt inte styra dessa samtal utan istället skapa förutsättningar för ett ”fritt samtal”.

Per Isaksson
leg. kurator
Siv Södergård
leg. Sjukgymnast

Dans för hälsa

Dans för hälsa en metod utarbetad av fysioterapeuten Anna Duberg. Hon erhöll Guldska-pellen som delas ut av Dagens medicin som årets nytänkare med fokus på nyskapande, kvalitet och samarbete.

Ungdomars psykiska ohälsa har ökat de senaste decennierna och är idag ett stort folkhälsoproblem.

Nedstämdhet, oro och kroppsliga besvär förekommer dubbelt så ofta bland tonårstjejer som bland tonårskillar. Det finns en stor risk att lidandet kan leda till kvarstående problem i vuxen ålder. När det gäller just tonårstjejer är det även av högsta vikt att bryta trenden av ökad fysisk inaktivitet. Tjejer som är i tonåren, upplever stress och är fysiskt inaktiva på fritiden riskerar att utveckla smärtproblematik. Tankesättet om hur man kan bemöta psykisk ohälsa har breddats. Samtal och medicinering är en central del

i vården men även kropps- och rörelsebaserade insatser bör ha en självklar plats. Det är viktigt att se hela människan och behovet av ökad rörelse, social tillhörighet och glädje,

Syncentralen och Audiologiska kliniken i Region Örebro län har en gemensam sjukgymnast dvs 50 % var. Under våren kommer vår sjukgymnast

tillsammans med en av våra kuratorer Johanna Larsson Axling att starta en dansgrupp med unga tjejer med synnedsättning. Nu pågår planeringen dvs hitta en lämplig lokal, bjuda in till dansgruppen osv. Vi kommer att rapportera vidare i senare nummer av tidningen.

Ewa Nielsen,
Verksamhetschef, Syncentralen Örebro

Elevkurser riskerar försvinna

SPSM planerar att avveckla de regelbundna nationella kurserna för punktskriftsläsande elever, eftersom de inte finns med i myndighetens instruktion. SPSM planerar även att förändra de kurser för vårdnadshavare

som anordnats nationellt.

Punktskriftsläsande elever är en mycket liten och sårbar grupp med stort behov av att träffas, och inte mycket att spara på, anser SRF. Vårdnadshavare behöver mycket stöd och behö-

ver träffas i grupp. Då det är en mycket liten grupp är detta svårt att ordna lokalt. SRF har agerat i denna fråga och under 2020 blir kurserna som tidigare.

Cecilia Ekstrand
Ombudsman SRF

Psykisk ohälsa beror på arbetslöshet snarare än synnedsättning i sig

Den som har Ushers syndrom har sämre hälsa än folk i allmänhet. Så mycket visste vi förut. Men hur mycket sämre? Och varför?

Mattias Ehn från dövblindteamet i Region Stockholm (se bild) och vid institutet för handikappvetenskap, Örebro Universitet har rätt ut detta i en doktorsavhandling, *Life Strategies, Work and Health in People with Usher syndrome*.

Mycket kokar ner till att med en grav synnedsättning har man svårt att bli kvar i jobb. Om man ställer arbetslösa mot arbetande finner man inte oväntat att den som arbetar har bättre psykisk hälsa än den som inte gör det utan lever på sjukersättning. Bland de senare, i Ehns undersökning, har en på fem försökt ta sitt liv; bland de som arbetar ingen.

De som arbetar ligger bättre till i de vanliga folkhälsokriterierna, ångest, depressioner etc. De som arbetar har också, inte oväntat, en bättre ekonomi och en större social tillit.

Men de som arbetar har också mer utvecklade strategier för att hantera sitt liv. De fortsätter vara aktiva, de använder hjälpmedel och lär sig nya, de upprätthåller sociala relationer.

– Vad som är orsak och verkan är dock inte självklart, menar Ehn i ett telefonsamtal.

Det skulle ju också kunna vara så att det är de friskaste som har lättast att få jobb. Därför gjorde vi också djupintervjuer där de intervjuade fick beskriva vad arbetet betydde för dem.

Arbete står för mycket som är positivt. Det ger upphov social inkludering och kompetens, tillfredsställelse och självuppskattning, som man mår bra av. Det är med arbetet vi identifierar oss. Detta finns det otaliga undersökningar på.

Men det finns också en stressfaktor. Inte minst progressionen i Ushers syndrom skapar en osäkerhet om hur framtiden kommer att bli. Många arbetar mycket hårt, de anstränger sig för att vara anställningsbara och prestera, de deltar i rehabiliteringar, skaffar sig nya hjälpmedel och minskar hälsorisker för

att kunna arbeta så länge som möjligt.

– Men en del låg på gränsen till utmattning, säger Mattias Ehn. Samtidigt var det tydligt att detta var människor som brann för sitt jobb.

Det har antagits att dövblindhet gör det extra svårt att få jobb, men det visar sig att personer med Usher har ungefär samma 50 procent i arbete som är vanligt med synnedsättning. Vilket tyder på att slutsatserna i avhandlingen går att tillämpa på många fler bland syncentralernas klienter i arbetsför ålder.

JW

Uppsatsen kan laddas ner från <https://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1379141/FULLTEXT01.pdf>

Konstiga bemötanden är fortfarande vanliga

Det rent tekniska kunnandet på våra vårdinstitutioner är det **inga större fel på, men det mänskliga bemötandet är det si och så med, menar Therese Eriksson som har skrivit en uppsats i folkhälsovetenskap på Mittuniversitetet i ämnet.**

Eriksson har intervjuat fjorton personer med RP om hur dessa togs emot på ögonkliniker och syncentraler. Och det var fler som kunde ge exempel på konstiga bemötanden än de som inte kunde det.

Det som framför allt fungerade illa var överlämnandet av diagnosen och ögonklinikens uppföljning. Det föreföll enligt flera intervjupersoner som det var så svårt att lämna över ett tufft besked att läkare blev mycket fåordiga eller rentav skämtade bort saken eller blev cyniska.

– Det är ingen som tänker på oss som sitter där och får veta eller är ledsen eller deppar fullständigt, som en patient uttryckte det.

Följ upp, med fortsatta klinikbesök och/eller syncentral, fick man i stort sett göra själv enligt flera intervjuade.

– **Jag tror att en viktig faktor** kan vara rädslan att göra fel, säga fel saker eller göra någon annan ledsen säger Therese Eriksson. Och det gäller ju inte bara

läkare. Tiden som är avsatt för patientmöten är knapp, men jag tror också att det saknas något i läkarutbildningen kring svåra samtal och hur viktigt det är att vara ärlig och öppen även i det svåra. Det är viktigt med medmänskligt stöd och att låta alla frågor ta plats även om det inte finns något svar. Det går att hjälpa även om man inte kan bota.

Syncentraler skötte sig dock bättre än ögonkliniker även om detta också varierade något över landet. Men så ligger ju också bemötande närmare kärnkompetensen för en pedagog än för en ögonläkare.

JW

Uppsatsen heter Du vet ju att du ska bli blind - när då? och kan laddas ner på https://www.srf.nu/globalassets/allmanadokument/rapporter/du-vet-ju-att-du-ska-bli-blind-narda_mastersuppsats_therese_eriksson_artikelrev-2019-10-24.pdf

Synutbildning vid Örebro universitet kan starta

Äntligen finns en examinator utsedd av Örebro universitet. Nu väntar vi på ett ja från prefekten som gör det möjligt att inrätta kursen och därmed kunna starta. Planering av innehåll och tänkta föreläsare pågår dock för fullt. En kursledare skall också utses. Den tidigare planeringen med kursstart vecka 40 gäller fortfarande. Kursen är tänkt som en 7,5hp kurs och pågår från vecka

40- 50 hösten 2020 och på halvfart. Kursinnehållet har stort fokus på optometri och punktskrift men även andra viktiga områden för medarbetare på en Syncentral/synenhet / synmottagning.

Detta är en uppdragsutbildning och följer därför inte universitetets övriga deadline för anmälan utan lever mer sitt eget liv. När allt är klart för start kommer jag att skicka information till landets synchefer och Spsm och övriga intresserade. Kursen kommer då att finnas på universitetets hemsida och där kan ansökan göras. Deltagarantalet blir troligen minst 15 och max 25 deltagare.

Ewa Nielsen

Verksamhetschef Syncentralen Örebro

Kallelse till årsmötet den 28 april

Alla medlemmar hälsas välkomna till årsmötet i Föreningen för Synrehabilitering.

Klockan 17:00 till 19:30, den 28 april, Scandic Continental Vasagatan 22 i Stockholm (mitt

emot centralstationen).

Det kommer bjudas på enklare förträning och dryck.

Hinni Hreinsson inleder med att tala om tekniska nyheter.

Anmälan: Senast den 14 april till kansli@ffss.se eller på länk på webbplatsen ffss.se. Ange ev. matallergier, behov av punktskrift etc.

Stipendier

Stipendier delas i mån av ekonomiska resurser ut till medlem för deltagande i konferenser och studieresor inom synområdet av betydelse för föreningens medlemmar. Bidrag kan även ges till medlem som avser studera en fråga eller utveckla en verksamhet av betydelse för föreningens medlemmar. Bidrag utgår inte för grund-, vidare- och forskarutbildning eller verksamhet som styrelsen bedömer ingår i arbetsgivarens ansvar för verksamhetens utveckling.

Vid flera ansökningar till en och samma konferens kommer aktivt medverkande (föredrag och/eller posters) att prioriteras. Sökande kan endast erhålla ett stipendium per år och ska ha varit medlem i FFS även föregående år för att ansöka. Stipendieansökningarna behandlas löpande under året, beslut meddelas via e-post och utbetalning sker efter överenskommelse. Vid beviljat stipendium förbinds sig den sökande att senast två månader efter genomförd

aktivitet inkomma med artikel samt gärna foton till tidningen "Nya Synvärlden" för publikation. Max belopp som utdelas är: Inom Sverige och Europa 7 000 SEK. Utanför Europa 10 000 SEK

Avgift

Nu har vi skickat ut medlemsavgiften för året, så håll utkik i e-posten.

Ni som inte ännu är medlemmar men gärna vill bli det, gå in på hemsidan ffss.se och anmäl er.

Som medlem har du möjlighet att söka stipendier till synrelaterade kurser, studieresor och konferenser.

**Årets synmessa
inställd pga coronaviruset.**

Välkommen till Nordisk kongress 2021

Nordisk Kongres i Synpedagogik 2021 – "Pathways to Independence" metoder och möjligheter inom synpedagogik

Nordisk Kongres i Synpedagogik äger rum den 5.-7. Maj 2021 i Billund, Danmark, på Legoland Hotel & Conference, Aastvej 10B, 7190 Billund.

Jubileum: Välkommen till den 10. Nordiska Kongressen i Synpedagogik, som vänder sig till yrkesverksamma, som arbetar med personer med synnedsättning eller blindhet i alla åldrar.

I ett samhälle med en tendens till ökad individualisering är det viktigt att lägga fokus på inkludering och delaktighet. Det ställs högre krav på människan som självständig och oberoende person. Hur kan professionella inom synområdet medverka till att skapa likvärdiga förhållanden för människor med synnedsättning eller blindhet, i alla åldrar i olika situationer och arenor?

Synpedagogik är ett tvärfackligt kunskapsområde under ständig utveckling. Det är viktigt att rikta uppmärksamheten mot ny kunskap och forskning. Målet är att bidra till likvärdiga förhållanden för personer med synnedsättning eller blindhet och öka möjligheten till självständigheten och inkludering.

Kongressen ger en möjlighet till kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan professionella från de nordiska länderna.

Nordisk Kongres i Synpedagogik kommer att innehålla föreläsningar, posters och workshops. Utställare och leverantörer av synkompenserande

hjälpmedel och teknologi kommer att presenteras och finnas i utställningsområdet.

Information om kongressen uppdateras löpande på www.nordisksynkongress.com

Arrangörerna

International Mobility Conference, IMC17

i Göteborg 22-25 juni 2020
fokuserar den här gången på O&F – för ett inkluderande samhälle.

“Konferensen bygger på tvärvetenskapligt professionellt och akademiskt arbete. Här vill vi samla forskare, utövare och personer med synskador och blindhet för att underlätta kunskapsdelning och samarbete mellan olika perspektiv på orientering och rörlighet (O&M).

Vi vill utvidga vår delade kunskap inom O&M-området i vid bemärkelse; utmanas av nya forskningsresultat, tillsammans diskutera nya tolkningar av O&M:s funktion för att leva ett hälsosamt liv och få ny insikt i utformningen av rehabiliteringsinitiativ och program. Att samla forskare och yrkesverksamma från ett brett spektrum av discipliner garanterar att O&M:s komplexitet i vardagen kommer att belysas i alla dess aspekter och dimensioner. Vi vill utmana er alla att ytterligare bredda kunskapsbasen för vårt yrke.”

<https://ips.gu.se/english/cooperation/conferences/imc17>

Därför resulterar pinnräkning i fiasko

Första gången en organisation satte pinnräknandet i system ledde det till ett jättefiasko, kanske USA:s största fiasko någonsin. Men det har inte avhållit ekonomer och chefer i allmänhet från att se pinnräknande – dvs insnävning av en organisations mål till att uppnå på förhand definierade kvantitativa siffermått – som lösningen på de flesta problem. Med ungefär samma fiasko som resultat.

Detta hävdar historikern Jerry Muller i den tunna, lättlästa och översättningsvärda boken *The tyranny of metrics*.

Det första fiaskot handlade förstas om Vietnamkriget. Försvarsministern, professorn i bokföreläsning Robert McNamara, definierade helt enkelt ”att vinna kriget” som ”att döda så många vietnameser som möjligt”, s.k. body count. Enkelt och mätbart, framför allt mätbart. Och eftersom militärernas befördringsmöjligheter dikterades av detta mått blev detta vad de sysslade med. Ungefär två miljoner vietnameser lyckades de döda, men kriget förlorade de likafullt. Sen dess har metoden tillämpats inom skolan, vården, polisen, militären(!), ja till och med inom företagsvärlden, och vi kan inte se någon tendens till avmattning av försöken. Men varför går det fel?

Plockepinn – inget bra föredöme på en arbetsplats enligt Jerry Muller: *The tyranny of metrics*, Princeton University Press 2019

Muller radar upp många skäl. - *När folk bedöms efter ett fåtal mått*, och i synnerhet om deras lön (eller betyg om de är elever) blir beroende av dessa mått, struntar de i allt annat, eller ägnar i alla fall föga energi åt det. Även om det är nödvändigt för verksamhetens riktiga mål. - *I synnerhet blir vaga långsiktiga mål bortglömda*, eftersom de inte lika lätt kan sättas siffror på. Det kortsiktiga slår ut det långsiktiga, sådant som avgör organisationens effektivitet om tio år. I synnerhet avskräcker det från risktagande och innovation (sånt som verkligen är nytt och osett står ju inte i de mätbara målen), och risktagande och

innovation är nödvändigt för långsiktig utveckling. - *Det kostar tid och energi att mäta*. Allt mer av detta går alltså åt till att visa att man arbetar, medan allt mindre tid och energi går åt till att arbeta. - *Det uppmuntrar till fusk*. Det finns många sätt att få det att se ut som att siffermålen uppfylls utan att de gör det. Poliserna kan döpa om förseelser, läkare kan döpa om sjukdomar och behandlingar. Följaktligen tvingas man införa alltfler regleringar som skapar ännu mer tungroddhet i arbetet och sätter ner organisationens effektivitet. - *Det avskräcker från samarbete*. När vars och ens lön avgörs av individuellt satta mått

riskerar man ju att andra får ens löneförhöjning om man samarbetar.

- *Det belönar tur*. De flesta framgångar beror på just samarbete, organisationskultur och lyckliga omständigheter bortom den enskildes kontroll, varför såväl belöningar som bestraffningar framstår som godtyckliga och orättvisa vilket sänker motivationen.

- *Över huvud taget sjunker motivationen* att arbeta i en organisation där chefer inte litar på att man gör sitt bästa utan står och kikar en över axeln med siffror och diagram hela tiden. De som kan lämnar en sådan organisation snarast möjligt.

Men Muller är noga med att påpeka att det inte är alla mätningar som har de här skadliga effekterna. Det blir fel bara när de styr belöningssystem och när de är beslutade av en överhet som inte har detaljkunskap nog att veta vad som ska mätas. När personalen själv hittar på mätsystem för att lösa uppgifter bättre och inte kopplar detta till piskor och morötter kan de ge upphov till succéer. Syncentralernas kvalitetsregister SKRS har till exempel möjlighet att leva upp till förhoppningarna, enligt det sättet att se.

Frågan är då varför pinnmätning är så populärt trots att bristerna är så uppenbara. Muller radar upp en del skäl där också – t.ex. desperation över ökande kostnader och såväl folkligt som ideologiskt grundad misstänksamhet mot professioner. Men

det viktigaste skälet torde vara att chefer inte vet vad verksamheten går ut på för att de kommer utifrån, men ändå måste försöka göra rätt för sig.

Det blir allt vanligare att se ”chef” som ett yrke i sig, att man kan gå från att vara chef för en butikskedja till att vara chef för ett byggbolag till att vara chef för en skola till att vara chef för en vårdcentral. Utan att ha en susning om verksamhetens hemligheter. Som de då måste försöka sätta sig in i, eller åtminstone se ut om de sätter sig in i, och det mest lättvindiga blir då att sätta siffror på det som är lättast att se. Lite som alkisen som letar efter nycklarna vid lyktstolpen för att det är ljusast där.

Och eftersom det är chefen och hans närmaste medarbetare som bestämmer frodas pinnräkning som löss.

Muller betonar istället erfarenhetens och den tysta kunskapens betydelse för att en verksamhet ska gå bra.

Och den går definitionsmässigt inte att sätta siffror på. För att mätningar och s.k. benchmarking över huvud taget ska ha någon effekt på effektiviteten är det därför bäst att överlåta makten över hela verksamheten till personalen som vet vad det handlar om.

Men det är det ju även av många andra skäl.

JW
Från bloggen gemensam.wordpress.com

Kalendern

2020

3-4 april

Envision Conference West
San Antonio, Texas
<https://university.envisionus.com/Conference>

4-6 april

Optrafair
Birmingham, England
<https://www.optrafair.co.uk/>

16-17 april

SHIF konferens
Stockholm
<https://synhorsel.wordpress.com/>

24-26 april

Optics, Optometry and Audiology International Fair
Madrid
<https://www.ifema.es/en/expooptica>

3-7 maj

ARVO 2020
Baltimore, USA
<https://2020arvo.com/>

19-24 juni

WBU-ICEVI General Assembly
Madrid
<http://icevi.org>

22-25 juni

17th, International Mobility Conference, IMC 17, 2020
Göteborg
www.ips.gu.se/imc17

12-16 juli

Low Vision Conference 2020
Dublin
www.islrr.org

22-26 juli

AER International Conference 2020
Saint Louis, Missouri, USA
<https://aerbvi.org/>

14-15 aug

Envision Conference East
Columbus, Ohio, USA
<https://university.envisionus.com/Conference>

1-2 okt

LVI-dagarna
Växjö
<http://lvi.se>

22-25 okt

SRF Kongress
Göteborg
<https://www.srf.nu/temasidor/kongress2020/>

23-24 nov

3 World Eye and Vision Congress
Istanbul
<https://eye.conferenceseries.com/>

2021

29-30 apr

Tactile Reading
Oslo
<https://www.statped.no/tactile-reading2021>

5-7 maj

Nordisk kongress synpedagogik/ FFS
Billund, Danmark
www.nordisksynkongress.com

8-12 aug

10th Conference, ICEVI, Europe
Jerusalem
<http://icevi.org>